

Antropologie občanské společnosti

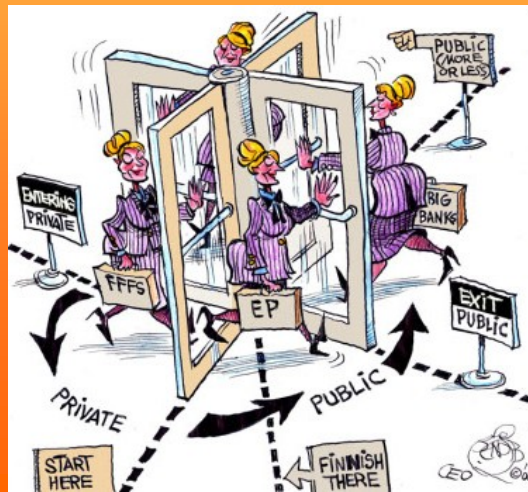
podzim 2009

- 3. Změny po roce 1989: organizace občanské společnosti. Nadační investiční fond (NIF), RV NNO, dotační politika státu a EU, organizace občanské společnosti.**

Mgr. Alena Řiháková
alkari@centrum.cz

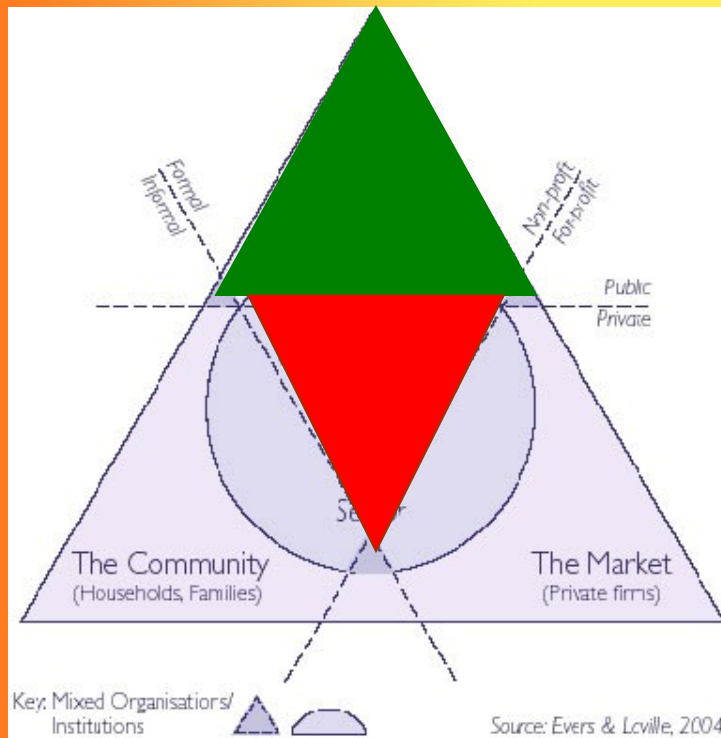
Změna po roce 1989

- V komunistické éře značná organizovanost: „Každý byl v nějaké organizaci“, nicméně zájmové aktivity politizovány.
- Po roce 1989 atomizace organizací a nechuť „se organizovat“, veřejná angažovanost chápána jako omezení svobody.
- *„Například lobbyismus v ČR vnímán jako „negativní“, proto snaha zakrývat vztah ke státu a následně snížena transparentnost a čitelnost politického systému v demokracii.“*

Změna po roce 1989

- Práce především s termínem „občanský sektor“.

*Organizace – právní formy –
nestátní neziskové: občanská
sdružení, nadace, nadační
fondy, obecně prospěšné
společnosti, ...*

Po roce 1989...

- **1990-1993** ideály, NIF (část financí privatizace do OS), poradní orgán vlády Rada pro nadace
- **1993-1996** rezervovanější přístup, zneužívání finančních prostředků, NIF nepřerozděluje, finance z USA
- **1997-2001** zpřesnění vztahů, nový zákon o nadacích (pokles), Rada vlády pro NNO, rozdělení peněz NIF
- **2002** reforma veřejné správy (kompetence a působnost krajů), vstup do EU, cíl: partnerství subjektů

Nadační investiční fond (NIF)

- Vznik 1991 jako akciová společnost
- Na jeho účet převedeno 1% z každé privatizace
- Přerozdělení mezi 73 nadací v roce 1999 a 2001
- Dar státu do nadačního jmění (nikoli spotřeba, tedy strategické zaměření a rozvoj neziskového sektoru)
- Až 3 mld. Kč
- 2 etapy:
- **1. 1999, cca 484 mil. Kč, 38 nadací**
- Výběrového řízení v NIF I. se mohly zúčastnit ty nadace, které splnily následující kritéria:
 - 1. Doložená nejméně dvouletá existence nadace.
 - 2. Doložené použití nejméně 500 000 Kč každoročně na obecně prospěšnou činnost v období 1996-1997.
 - 3. Předložení výkazu příjmů a výdajů potvrzeného auditorskou zprávou, grantových pravidel, statutu nadace a výpisu z nadačního registru.

- 4. Nadace působící celostátně a grantující se musí přihlásit do jedné z 6 oblastí, v níž chtějí výnosy z NIF rozdělovat: sociální a humanitární, zdravotní, kulturní, ochrana lidských práv, ochrana životního prostředí, vzdělávání.
- 5. Nadace, které nemají celostátní působnost nebo negrantují, avšak rovněž plní důležité společenské potřeby, se mohou přihlásit do sedmé oblasti. (Viz Müller Jiří, Kapitalizace českých nadací, Fórum dárců 2002, Praha)

- **2. etapa, 2002, 64 nadací (nyní jedna v likvidaci a dvě vrátily), cca 849,3 mil. Kč**
- Příjemci NIF byli povinni zvolit si jednu z celkem 11 programových oblastí, ve které budou výnosy z příspěvku z NIF rozdělovat. Kategorie byly následující:

- 1. kulturní
- 2. sociální a humanitární
- 3. zdravotní
- 4. ochrana lidských práv
- 5. ochrana životního prostředí
- 6. vzdělávání
- 7. rozvoj regionálního a komunitního života
- 8. děti, mládež, rodina
- 9. ochrana nemovitých kulturních památek
- 10. rozvoj neziskového sektoru
- 11. jiné

- <http://www.tretipatro.cz/index.php?cmd=page&id=60>

- Z výnosů z NIF může nadace 20% na vlastní správu či navýšení nadačního jmění a 80% na granty třetím osobám
- V rámci RV NNO působil Výbor pro NIF, nyní jeho funkci převzal Výbor pro legislativu a financování

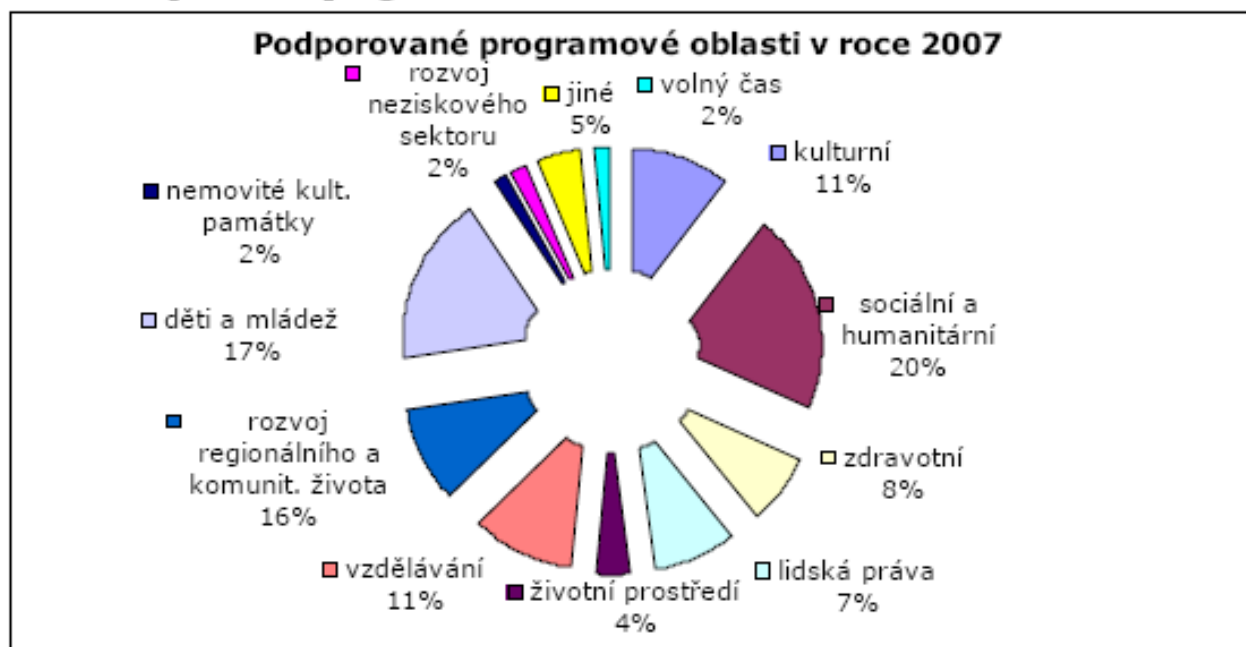
- FNM ČR vlastnil neprodané akcie patřící do portfolia NIF: v roce 2003 rozděleno cca 285 mil. Kč.
- Přelom 2003/2004 rozdělena částka cca 215 mil. Kč (ČEZ, který akcie koupil je splatil předčasně).
- 2004 zůstatek peněžních prostředků NIF cca 500 mil. Kč, které byly rozdělovány...a dalších 105 mil. Kč na cestě...
- NIF pod FNM ČR/ od 2006 pod MF ČR.
- V roce 2006 rozděleno cca 109,6 mil. Kč.

Tabulka č. 1: Přehled přijatých prostředků z NIF (v Kč)

Kraje podle sídel příjemců NIF	NIF I	NIF II celkem ²	V roce 2006 obdržely nadace z NIF II	Celkem NIF
Jihomoravský	87 454 000	260 143 000	14 550 000	347 597 000
Jihočeský	5 565 000	66 420 000	3 715 000	71 985 000
Královéhradecký		81 265 000	4 545 000	81 265 000
Liberecký	41 352 000	163 534 000	9 147 000	204 886 000
Moravskoslezský	13 825 000	51 576 000	2 885 000	65 401 000
Olomoucký	6 701 000	44 531 000	2 490 000	51 232 000
Pardubický	4 822 000			4 822 000
Plzeňský	38 458 000	98 374 000	5 503 000	136 832 000
Praha	247 443 000	1 007 406 000	55 429 000	1 254 849 000
Středočeský	7 396 000	51 323 000	2 870 000	58 719 000
Ústecký	11 866 000	59 124 000	3 307 000	70 990 000
Vysočina		27 926 000	1 562 000	27 926 000
Zlínský		46 292 000	2 589 000	46 292 000
Celkem	464 882 000	1 957 914 000	108 592 000	2 422 796 000

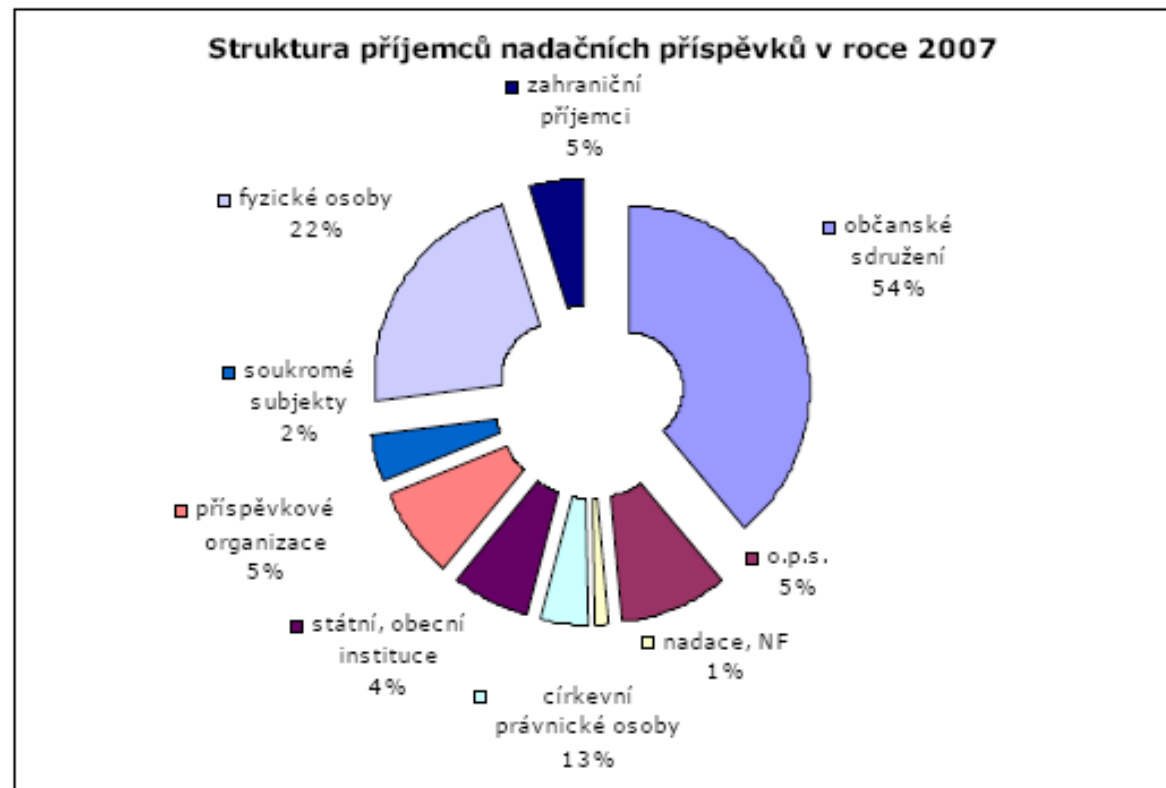
V roce 2007 bylo nejvíce nadačních příspěvků poskytnuto do oblasti podpory sociální a humanitární (20 %). Dalšími preferovanými oblastmi podpory byly: děti a mládež (17 %) a rozvoj regionálního a komunitního života (16 %). Stejná míra podpory byla směřována do oblasti kulturní a vzdělávací (11 %). Na opačném poli zájmu se umístily oblasti trávení volného času, rozvoje neziskového sektoru a ochrany nemovitých kulturních památek.

Graf č. 3: Podporované programové oblasti v roce 2007

Nejpočetnější podpořenou skupinu tvoří občanská sdružení (54 %), s velkým odstupem následovaná fyzickými osobami (22 %) a církevními právníckými osobami (13 %). Nejmenší objem příspěvků získaly nadace a nadační fondy (1 %) a soukromé subjekty (2 %).

Graf č. 5: Struktura příjemců nadačních příspěvků v roce 2007

Tabulka č. 6: Celkové náklady a náklady na správu nadací

Kraje podle sídel příjemců NIF	Rok 2007		
	Celkové náklady nadace v ČR	Náklady na správu nadace v Kč	v %
Jihomoravský	168 765 121	8 707 278	5 %
Jihočeský	39 545 727	2 623 660	7 %
Královéhradecký	15 421 601	328 105	2 %
Liberecký	57 424 931	3 728 279	6 %
Moravskoslezský	4 576 000	1 302 767	28 %
Olomoucký	1 657 600	150 909	9 %
Pardubický	7 051 553	470 107	7 %
Plzeňský	113 898 758	2 835 508	2 %
Praha	966 482 985	122 446 134	13 %
Středočeský	4 725 000	1 689 178	36 %
Ústecký	7 706 693	2 292 930	30 %
Vysočina	3 070 599	174 000	6 %
Zlínský	9 348 089	1 575 901	17 %
Celkem	1 399 674 657	148 324 756	11 %

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, ve znění pozdějších předpisů, v § 22 stanoví nadaci povinnost určit si ve statutu pravidlo pro procentuální omezení nákladů, které nadace každoročně užívá na svou režii, a to v poměru k ročním výnosům z nadačního jmění, v poměru k hodnotě ročně poskytnutých nadačních příspěvků nebo v poměru k hodnotě nadačního jmění.

Pro nakládání s výnosy z příspěvku z NIF platilo do roku 2005 pravidlo, že pro vlastní náklady související se správou mohly nadace užít pouze 20 % z celkových výnosů a 80 % výnosů muselo být rozděleno formou nadačních příspěvků. Režijní náklady byly pro příspěvek z NIF procentuálně vymezeny v poměru k rozděleným nadačním příspěvkům. Nové dodatky smluv mezi příjemci NIF a FNM však od roku 2005 stanovily nové pravidlo pro výpočet výnosů prostřednictvím úrokové sazby PRIBID a původní pravidlo zrušily.

RV NNO

1992 Rada pro nadace

1998 Kompetence na celou problematiku NNO, RV NNO

Zastupuje 3 partnerské skupiny: zástupci NNO (50%), kraje, ústředí ministerstev

Spolupráce regionů, EU, NIF

Výbory:

- pro EU
- pro regiony
- pro legislativu a financování

"Koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru", resp. projekt "Vytvořit maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru,,

Vize Koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru

MUDr. Džamila Stehlíková
ministryně vlády České
republiky
a předsedkyně RVNNO

RV NNO

- Rok 2013:
- Transparentní nestátní neziskový sektor je rovnocenným a vítaným partnerem veřejné správy na místní, regionální i národní úrovni.
- Nestátní neziskový sektor má pevnou oporu v zákonech a nové právní úpravy neomezují aktivity občanů a činnost neziskových organizací.
- Nestátní neziskové organizace mají dlouhodobě stabilní finanční zdroje různých typů a kvalitní personální a technické kapacity pro rozvoj činnosti a veřejné prospěšnosti.
- <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnno/zakladni-informace-767/>

Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990 - 2008

Nestátní neziskové organizace	Občanská sdružení	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Evidované právnické osoby	Organizační jednotky sdružení
1990	3 879					
1991	9 366					
1992	<i>prosinec</i> 15 393	<i>prosinec</i> 1 551				
1993	<i>prosinec</i> 21 694	<i>prosinec</i> 2 768				
1994	<i>prosinec</i> 24 978	<i>prosinec</i> 3 800				
1995	<i>prosinec</i> 26 814	<i>listopad</i> 4 253				
1996	<i>březen</i> 27 807	<i>březen</i> 4 392		<i>březen</i> *1		
1997	<i>březen</i> 30 297	<i>prosinec</i> 5 238		<i>březen</i> 52		
1998	<i>listopad</i> 36 046	<i>listopad</i> **55	<i>listopad</i> **71	<i>listopad</i> 129		
1999	<i>léto/podzim</i> 38 072	<i>prosinec</i> 272	<i>prosinec</i> 695	<i>prosinec</i> 560		
2000	<i>květen</i> 42 302	<i>květen</i> 282	<i>květen</i> 735	<i>květen</i> 557		
2001	<i>listopad</i> 47 101	<i>listopad</i> 299	<i>listopad</i> 784	<i>listopad</i> 701		
2002	<i>říjen</i> 49 108	<i>říjen</i> 330	<i>říjen</i> 825	<i>říjen</i> 762	<i>říjen</i> 4 785	<i>říjen</i> 30 547
2003	<i>listopad</i> 50 997	<i>listopad</i> 350	<i>listopad</i> 859	<i>listopad</i> 884	<i>listopad</i> 4 946	<i>listopad</i> 31 509
2004	<i>prosinec</i> 53 306	<i>prosinec</i> 362	<i>prosinec</i> 898	<i>prosinec</i> 1 038	<i>prosinec</i> 4 927	<i>prosinec</i> 32 020
2005	<i>prosinec</i> 54 963	<i>prosinec</i> 368	<i>prosinec</i> 925	<i>prosinec</i> 1 158	<i>prosinec</i> 4 605	<i>prosinec</i> 33 178
2006	<i>prosinec</i> 58 347	<i>prosinec</i> 380	<i>prosinec</i> 992	<i>prosinec</i> 1 317	<i>prosinec</i> 4 464	<i>prosinec</i> 28 868
2007	<i>prosinec</i> 61 802	<i>prosinec</i> 390	<i>prosinec</i> 1 048	<i>prosinec</i> 1 486	<i>prosinec</i> 4 446	<i>prosinec</i> 29 378
2008	<i>červen</i> 63 773	<i>červen</i> 404	<i>červen</i> 1 073	<i>červen</i> 1 587	<i>červen</i> 4 394	<i>červen</i> 29 530

* Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech vstoupil v platnost 1. ledna 1996

** Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech vstoupil v platnost 1. ledna 1998

Zdroje: Český statistický úřad, Albetina - Firemní monitor

Stav OS: zaměstnanost

Tab. 1: Počet nestátních neziskových organizací a jejich zaměstnanců v ČR

Nestátní neziskové organizace	2001	2002	2003	2004	2005
Nadace (117) - počet organizací	304	314	322	321	348
Nadace (117)- zaměstnanci FTE	224	226	226	256	311
Nadační fond (118) – počet organizací	761	781	799	752	878
Nadační fond (118) – zaměstnanci FTE	157	186	117	120	146
OPS (141) – počet organizací	726	530	609	209	878
OPS (141) - zaměstnanci FTE	3 592	4 533	5 074	5 284	6 658
Sdružení (701) - počet organizací	46 353	48 430	48 805	51 660	52 894
Sdružení (701)- zaměstnanci FTE	16 107	15 683	16 732	17 370	17 866
Církevní org. (721)- počet organizací	4 964	4 847	4 822	4 773	4 503
Církevní org. (721) – zaměstnanci FTE	9 961	10 282	11 019	12 564	13 796
OJ sdružení (731) - počet organizací	29 724	30 347	30 878	31 308	32 354
OJ sdružení (731) - zaměstnanci FTE	3 192	3 079	3 387	3 354	3 414
CELKEM - počet organizací	82 832	85 249	86 235	89 023	91 855
CELKEM - zaměstnanci FTE	33 233	33 989	36 555	38 948	42 191

Zdroj: ČSÚ, upraveno

FTE: full-time worker

Tab. 2: Počet neziskových organizací a jejich zaměstnanců v ČR v roce 2004

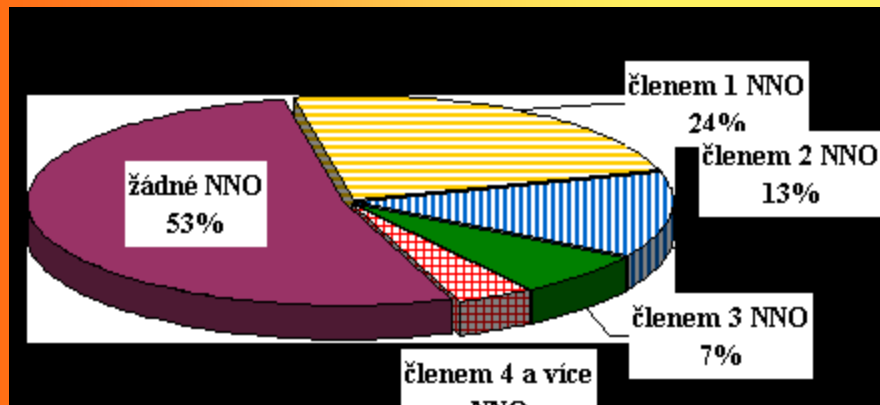
Code	User defined classification of non-profit organizations (NPO)	Total number of NPO	Number of employees	FTE employment
0100	CULTURE AND SPORTS	15 927	7 798	6 615
110	Culture and Arts	663	1 290	1 039
120	Sports	15 264	6 508	5 576
0200	EDUCATION AND RESEARCH	632	43 720	39 078
210	Primary & Secondary Education	192	4 556	3 744
220	Higher Education	58	37 498	33 970
230	Other Education	325	1 433	1 189
240	Research	57	233	175
0300	HEALTH	113	2 687	2 388
310	Hospitals	12	1 447	1 387
320	Nursing Homes	14	659	609
330	Other Health	87	581	392
0400	SOCIAL SERVICES	1 171	15 137	13 131
410	Social Services	1 171	15 137	13 131
0500	ENVIRONMENT	278	690	609
510	Environment	278	690	609
0600	DEVELOPMENT AND HOUSING	12 984	1 641	849
610	Local and Regional Development	399	798	526
620	Housing	12 585	843	323
0700	PHILANTHROPIC INTERMEDIARIES	823	481	311
710	Grant-making Foundations	823	481	311
0800	RELIGIOUS ACTIVITIES	2 962	5 664	4 854
810	Religious Congregations and Associations	2 962	5 664	4 854
0900	ALL ACTIVITIES OF MEMBERSHIP ORGANISATIONS	38 528	5 677	4 822
910	Political Organisations	62	583	543
920	Business Associations	404	1 146	872
930	Chambers	71	498	408
940	Unions	5 793	1 072	1 037
950	Hunting	3 513	50	30
960	Fire Brigades	1 954	224	104
970	Other Membership Organisations	26 731	2 104	1 828
1000	NOT ELSEWHERE CLASSIFIED	1 806	119	47
0000	Total	75 224	83 614	72 704

Zdroj: Rosenmayer – Prouzová (2007): Počet registrovaných neziskových institucí a počet jejich zaměstnanců k 31. 12. 2004 - interní data ČSÚ z Registru ekonomických subjektů a Satelitní účet neziskových institucí, zkrácená verze 2004 – (ČSÚ (2006), vlastní výpočty), upraveno.

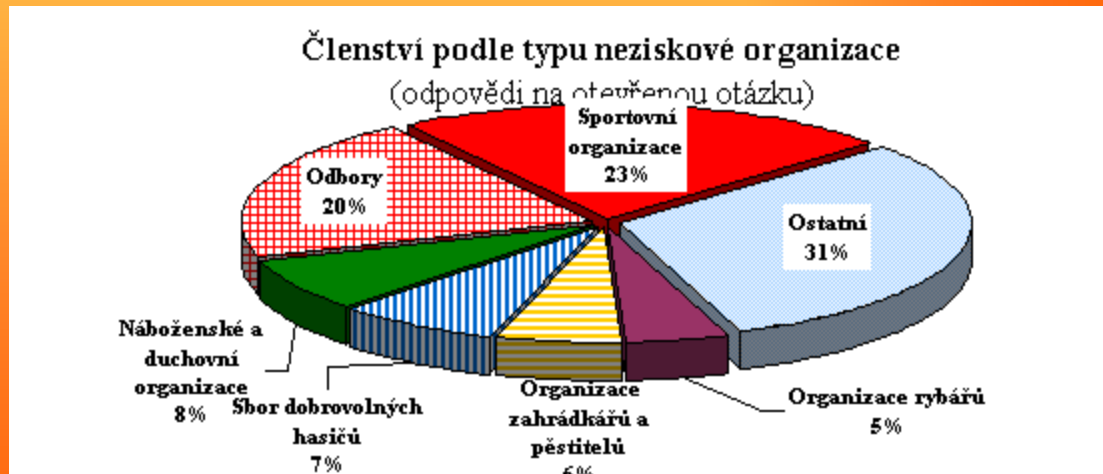
Členství v NNO (STEM pro NROS v roce 2004)

- 22% sportovní organizace, 20% odbory

47% občanů je členem organizace OS

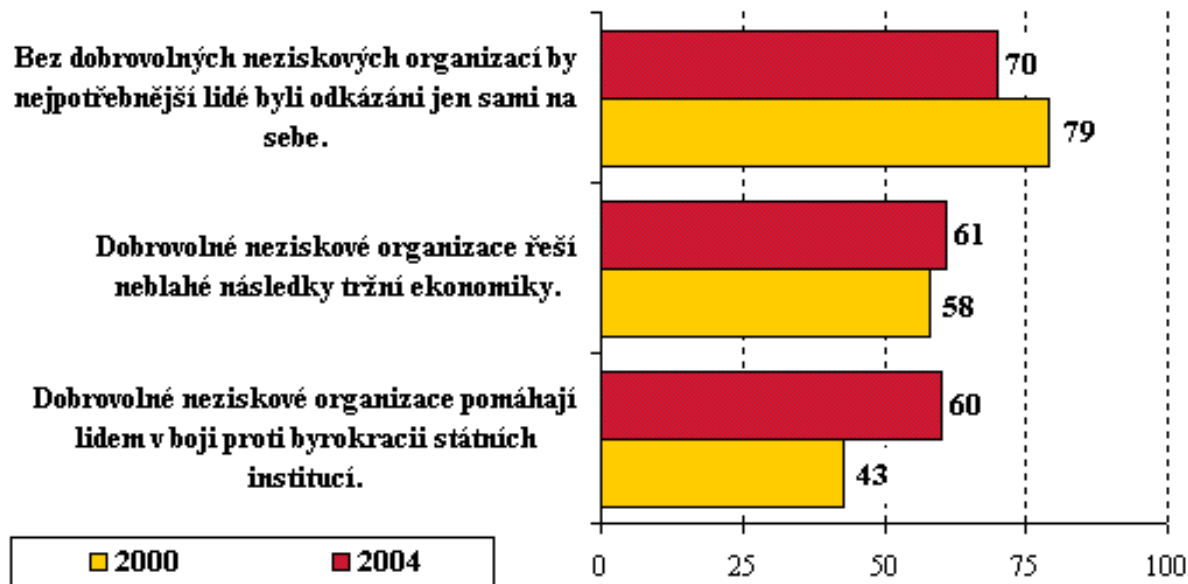
Pramen: STEM, Občanská společnost 2004, 1018 respondentů

Názory na OS

Pozitivní rysy image neziskových organizací

(podíly odpovědí "určitě souhlasím" a "spíše souhlasím" v %)

Negativní prvky v image neziskových organizací

(podíl odpovědí "určitě souhlasím" a "spíše souhlasím")

Dobrovolné neziskové organizace často zneužívají svěřené prostředky.*

Většina dobrovolných neziskových organizací vznikla z popudu příliš ctižádostivých lidí.

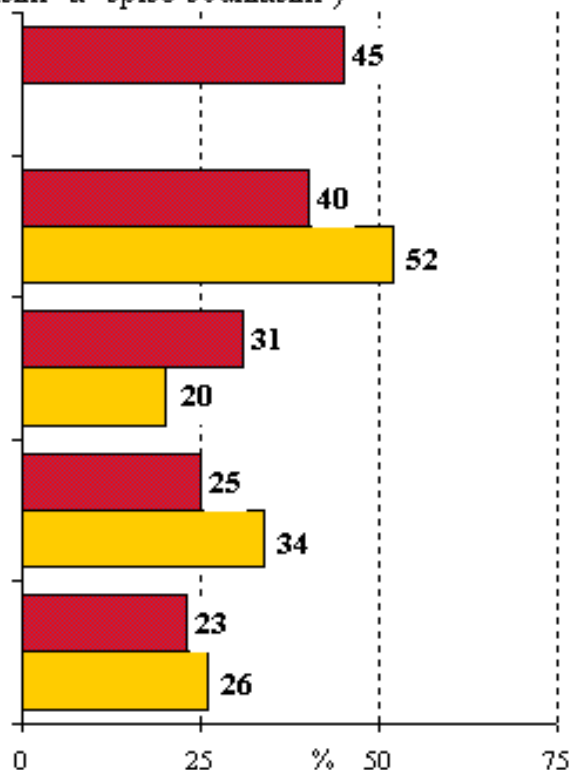
Dobrovolné neziskové organizace jsou obvykle špatně organizované

Většina dobrovolných neziskových organizací se stará především o svůj prospěch.

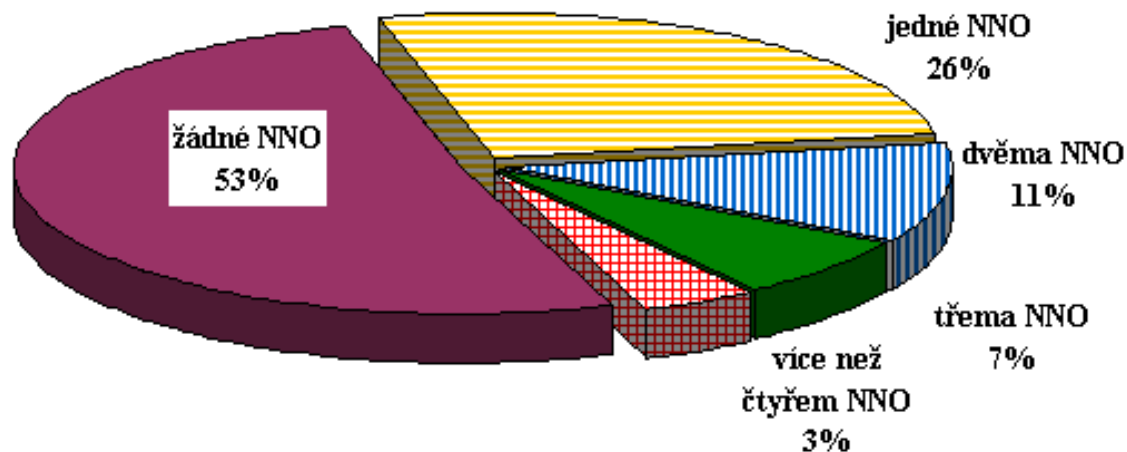
Lidé, kteří působí v dobrovolných neziskových organizacích, se před okolním světem spíše uzavírají.

2000

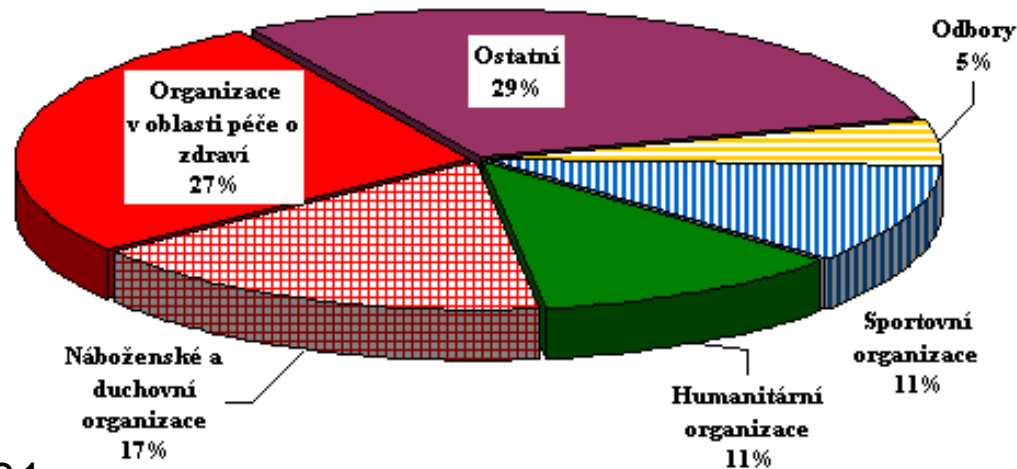
2004

Daroval(a) jste v uplynulých dvanácti měsících některé z uvedených dobrovolných neziskových organizací finanční částku nebo věcný dar?

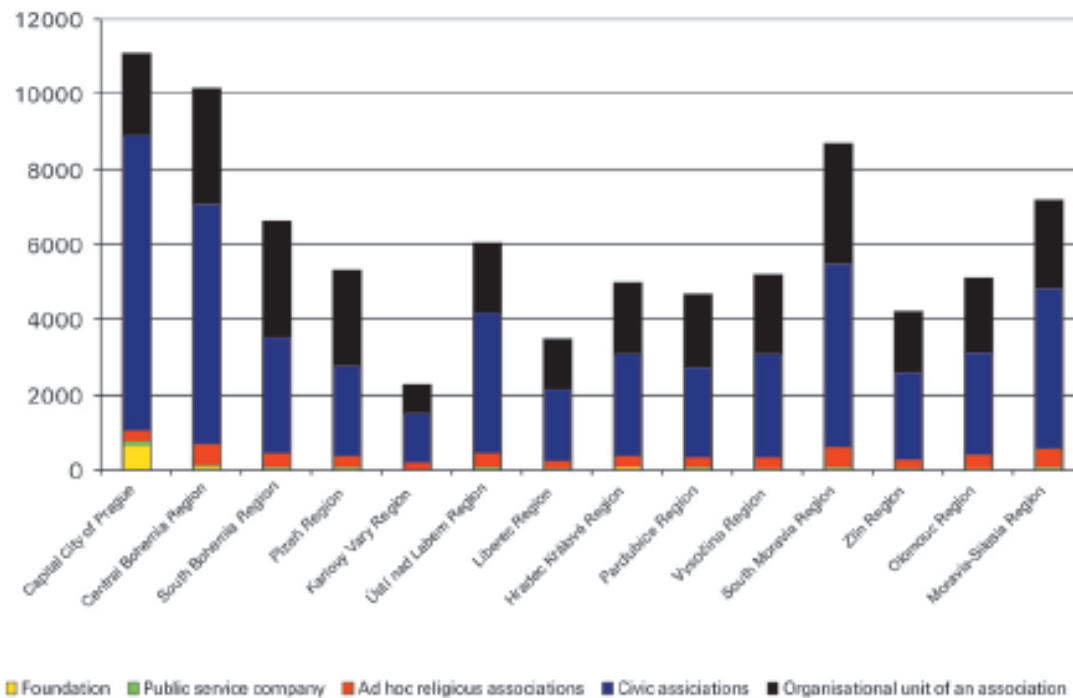

Dar neziskové organizaci podle typu neziskové organizace (odpovědi na otevřenou otázku)

Počty NNO

Graph 2. The number of NGOs in the Czech Republic as of 14 March 2003, broken down according to regions and types of NGOs.

Source: Government Council for NNOs.

Vajdová dohledat

Počty NNO

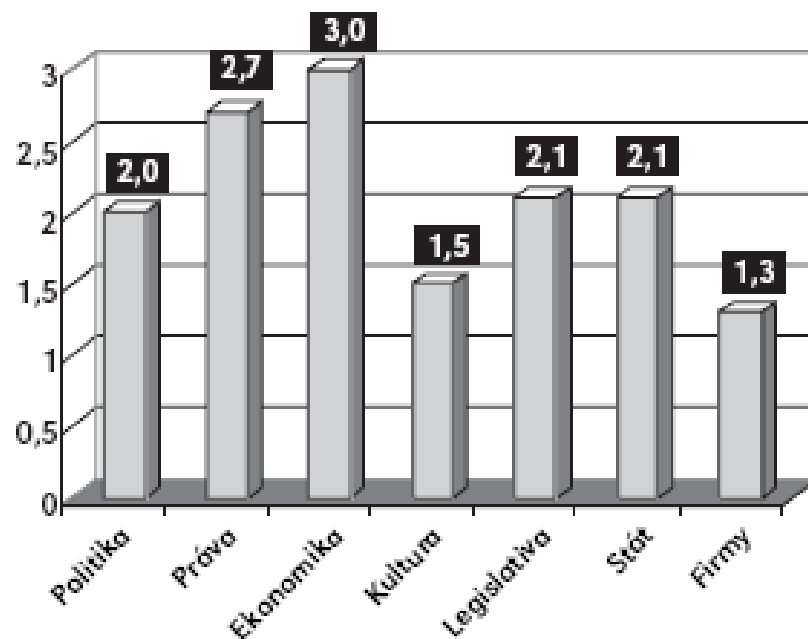
Jaká problematika je typická pro jednotlivé regiony?

Tabulka 6: Počty vybraných typů nestátních neziskových organizací podle krajů

Kraj	Občanská sdružení		OPS		Nadace		Nadační fondy	
	počet	index ¹⁸	počet	index	počet	index	počet	index
Hl. m. Praha	8 237	709	164	14	146	13	213	18
Jihočeský	2 936	470	52	8	13	2	70	11
Jihomoravský	4 775	426	50	4	39	3	97	9
Karlovarský	1 393	458	15	5	8	3	12	4
Královéhradecký	2 712	494	24	4	11	2	50	9
Liberecký	1 959	458	28	7	11	3	14	3
Moravskoslezský	4 384	347	52	4	14	1	68	5
Olomoucký	2 620	411	30	5	15	2	57	9
Pardubický	2 335	461	27	5	5	1	36	7
Plzeňský	2 483	452	33	6	12	2	18	3
Středočeský	6 392	566	46	4	17	2	33	3
Ústecký	3 794	463	53	6	11	1	21	3
Vysočina	2 548	492	17	3	6	1	36	7
Zlínský	2 236	377	18	3	14	2	74	12
CELKEM	48 804	-	609	-	322	-	799	-

ČSÚ, Odbor gesčního zpracování, oddělení zpracování statistiky neziskových organizací, Brno. Indexy dopočítány autorkou. Předběžné údaje ČSÚ za rok 2003.

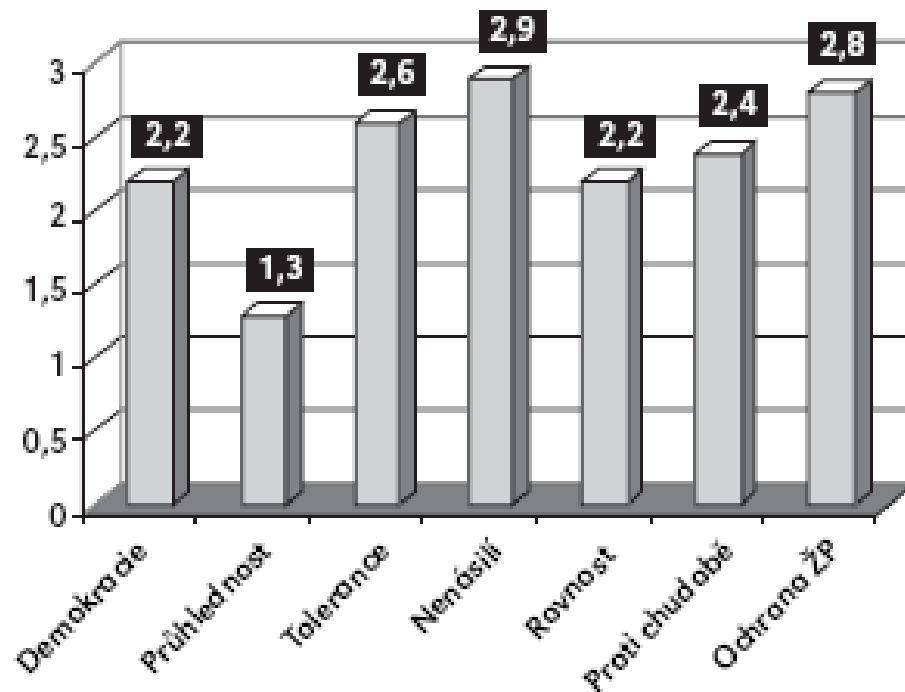
Hodnocení prostředí pro činnost NNO

Graf 2: Přehled hodnocení subdimenzí v rámci dimenze Prostředí

Vajdová 2005, s. 37.

Hodnoty, které OS podporuje a opírá se o ně

Graf 3: Přehled hodnocení subdimenzí v rámci dimenze Hodnoty

Vajdová 2005, s. 48.

Zdroje:

- Dohnalová, M., Malina, J., Müller, J. (2003): *Občanská společnost: Minulost – současnost – budoucnost. Panoráma biologické a sociokulturní antropologie. Modulové učební texty pro studenty antropologie a “příbuzných oborů”*. Brno: NADAČE UNIVERSITAS V BRNĚ – AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM V BRNĚ – MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ - NAKLADATELSTVÍ A VYDAVATELSTVÍ NAUMA V BRNĚ. ISBN 80-7204-278-5.
- Prouzová, Zuzana (sine dato): *Podíl a význam neziskových organizací na pracovním trhu s veřejnými službami a trhu poskytovatelů veřejných služeb*. Dostupné online: www.e-cvns.cz/soubory/Prouzova_Zuzana_Contribution_VSE_070907.pdf
- Kalousová, Pavlína (2003): *Co je Nadační investiční fond?* Dostupné online: <http://www.tretipatro.cz/index.php?cmd=page&id=60>
- Rakušanová, Petra (2005): *Civil Society and Civic Participation in the Czech Republic*. Sociologický ústav Akademie věd ČR. ISBN 80–7330–079–6. Dostupné online: <http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=260>.
- Vajdová, T. (2005): *Česká občanská společnost 2004: Po patnácti letech rozvoje Zpráva projektu CIVICUS Civil Society Index pro Českou republiku*. Praha: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s. r. o., Brno. ISBN 80-7204-379-X.
- http://www.e-cvns.cz/?stranka=projekty&id_projektu=15